

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
1408-10

meddelad i Stockholm den 17 november 2010

KLAGANDE
AA

Ombud och offentligt biträde: Advokat Peter Olsson
Advokatfirman Peter Olsson AB
Box 53116
400 15 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Göteborgs dom den 17 februari 2010 i mål nr 7462-09, se bilaga

SAKEN
Rättspsykiatrisk vård

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten avslår överklagandet.

Regeringsrätten fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess och bestämmer att ersättning ska betalas till advokat Peter Olsson som offentligt biträde för AA med 4 252 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

Dok.Id 98046

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDEN M.M.

AA

AA yrkar att Regeringsrätten ändrar kammarrättens dom och avslår chefsöverläkarens ansökan om fortsatt sluten rättspsykiatrisk vård.

Han anför bl.a. följande. Han dömdes till rättspsykiatrisk vård den 26 juni 2009 och har därefter varit intagen för sluten rättspsykiatrisk vård på Kungälvssjukhus. Redan tidigt förklarade läkarna att det inte fanns mycket man kunde göra för honom; det fanns ingen lämplig medicinering eller annan behandling att erbjuda. I stället har han fått omfattande permissioner från sjukhuset. Vid tiden för länsrättsförhandlingen hade han vistats hemma på permission i ca tre veckor. Han inställde sig på sjukhuset två gånger i veckan – en gång för att träffa sin läkare och en gång för att träffa sin kontaktperson. När ärendet överklagades till kammarrätten hade ytterligare drygt fyra veckor passerat med den enda skillnaden att han då skulle inställa sig på sjukhuset en gång i veckan för ett kort möte med kontaktpersonen.

Vid tiden för överklagandet till Regeringsrätten i mars 2010 har han haft permission i hemmet sedan oktober 2009 och får ingen medicin eller annan behandling. En gång i veckan inställer han sig på sjukhuset för ett ca 15 minuter långt besök. Det torde stå klart att han inte uppfyller kraven för sluten rättspsykiatrisk vård. Regeringsrätten bör klargöra om det kan vara förenligt med sluten rättspsykiatrisk vård att vistas i hemmet på permission under fyra månader och om det är möjligt för en domstol att förordna om öppen rättspsykiatrisk vård om ansökan avser endast sluten rättspsykiatrisk vård.

Chefsöverläkaren

AA togs in för rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivnings-prövning den 30 juni 2009. Han beviljades snart frigång och fick efter hand utökade permissioner. Det var problematiskt att få till stånd någon samordnad planering för hur vården av AA skulle bedrivas sedan han skrivits ut från avdelningen eftersom det var oklart var han skulle bo och därmed vilken socialtjänst som skulle hjälpa honom.

När det blev klart med socialtjänst och öppenvård kunde ansökan om öppen rättspsykiatrisk vård göras.

AA lider av en allvarlig psykisk störning. Han är i mycket stort behov av struktur och stöd för att inte återfalla i tidigare brottslighet, och det var därför rätt att han dömdes till sluten rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning. AA vill själv ha hjälp att strukturera sin vardag.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen anser i inhämtat yttrande att AA lider av en sådan allvarlig psykisk störning som enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV, är en förutsättning för rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av 12 a § LRV följer att förvaltningsrätten på ansökan av chefsöverläkaren får medge att rättspsykiatrisk vård ska övergå i öppen eller sluten form eller fortsätta. I ansökan ska anges om vården ska vara sluten eller öppen. Vid ansökan om öppen rättspsykiatrisk vård tillämpas 7 § fjärde stycket och 7 a § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT. Enligt de senare bestämmelserna ska det i ansökan anges vilka omständigheter som utgör grund för tvångsvården och vilka särskilda villkor som rätten bör föreskriva. Till ansökan ska vidare fogas en samordnad vårdplan med uppgifter om bl.a. behovet av insatser från landstingets hälso- och sjukvård och kommunens socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Vårdplanen ska upprättas av chefsöverläkaren och utformas i samarbete mellan de enheter vid kommunen eller landstinget som svarar för insatserna.

Enligt 13 § LRV ska chefsöverläkaren genast besluta att vården av en patient som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning ska upphöra om

1. patienten inte längre lider av en allvarlig psykisk störning, eller

2. det inte längre med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon
 - a) är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång, eller
 - b) ges öppen rättspsykiatrisk vård.

Enligt 9 § LRV får chefsöverläkaren ge en patient, som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning, tillstånd att under viss del av vårdtiden vistas utanför sjukvårdsinrättningens område. Tillståndet får ges för ett visst tillfälle eller för vissa återkommande tillfällen.

I förarbetena till lagstiftningen om öppen psykiatrisk tvångsvård och öppen rättspsykiatrisk vård anförs att det åligger chefsöverläkaren att, i god tid före en ansökan om öppen psykiatrisk tvångsvård eller öppen rättspsykiatrisk vård, klarlägga nödvändiga insatser från berörda enheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. När det gäller patienter som vårdas med stöd av LRV måste också utredas hur samhällsskyddet ska tillgodoses. För de patienter som relativt snart efter en inledande vård på sjukvårdsinrättningen skulle kunna överföras till den nya vårdformen är det särskilt viktigt att chefsöverläkaren snabbt får till stånd ett samarbete med socialtjänsten, eftersom det krävs att hälso- och sjukvården och socialtjänsten har en samordnad vårdplan inför ett beslut om den nya vårdformen (prop. 2007/08:70 s. 92 och 99).

I fråga om permissionsinstitutet uttalades bl.a. följande. Bestämmelserna om permission bör vara reserverade för kortare eller tillfälliga vistelser utanför sjukvårdsinrättningens område och ta sikte på patienter som fortfarande har behov av tvångsvård på en sjukvårdsinrättning. Det kan t.ex. handla om permission för att sköta om vissa personliga angelägenheter, för att möjliggöra socialt rehabiliterande insatser och för att patienten successivt ska anpassa sig till ett liv utanför vårdinrättningen, t.ex. för att förbereda ett särskilt boende eller för att möjliggöra en smidig övergång till öppen psykiatrisk tvångsvård eller öppen rättspsykiatrisk vård (a. prop. s. 78).

Socialstyrelsen anförde i sitt remissvar över den promemoria från Nationell psykiatrisamordning som låg till grund för lagförslaget att de föreslagna reglerna medför en risk för att glappet mellan någon dags permission och öppen psykiatrisk tvångsvård blir för stort och försvårar patientens återanpassning. Styrelsen menade att det i vart fall borde vara möjligt att ge permission någon vecka eller längre vid särskilda tillfällen, som vid utbildning eller inför utslussning till eget boende. Regeringen ansåg att permissionsinstitutet skulle kunna användas på det sätt som Socialstyrelsen föreslagit (a. prop. s. 72 och 78).

Regeringsrättens bedömning

AA har yrkat att den slutna rättspsykiatriska vården ska upphöra och anført att Regeringsrätten bör ta ställning till om domstolen utan ansökan av chefsöverläkaren kan förordna om öppen rättspsykiatrisk vård. Av utredningen framgår att vården numera har övergått till öppen rättspsykiatrisk vård genom Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 29 april 2010 (mål nr 10718-10).

När det först gäller frågan om vad prövningen kan omfatta följer det av bestämmelserna i 12 a § LRV i förening med 7 § fjärde stycket och 7 a § LPT att domstolen inte kan besluta om övergång till öppen vård utan att det finns en sådan utredning som chefsöverläkaren enligt de angivna lagrummen ska tillhandahålla.

Därefter uppkommer frågan om det har funnits förutsättningar för fortsatt sluten rättspsykiatrisk vård. I den delen gör Regeringsrätten följande bedömning. Fram till kammarrättens dom i februari 2010 hade AA haft permission i hemmet i mer än fyra månader. Permissionen fortgick därefter fram till dess han fick öppen rättspsykiatrisk vård i april 2010. Under större delen av den tiden var den vård som tillhandahölls honom begränsad till ett kort besök på sjukhuset varje vecka för att sammanträffa med kontaktpersonen. Såvitt framgår berodde den utdragna permissionstiden på att det var svårt för chefsöverläkaren att samordna planeringen med kommunen.

Regeringsrätten konstaterar att en så lång permission, som inte är begränsad i tiden eller förenad med några specifika åtgärder som varit ägnade att främja en

Mål nr
1408-10

anpassning till ett liv utanför vårdinrättningen, inte är förenlig med nu gällande bestämmelser. Domstolarnas bedömning att det har varit påkallat att AA under hela denna tid skulle ha varit intagen på en sjukvårdsinrättning för sluten rättspsykiatrisk vård torde inte ha varit grundad på hans vårdbehov utan på den omständigheten att chefsöverläkaren hade ansökt endast om sådan vård.

Rättspsykiatrisk vård är en påföljd för brott som kan verkställas som sluten vård eller som öppen vård. Reglerna skiljer sig från dem som gäller enligt LPT om psykiatrisk tvångsvård. En förutsättning för att påföljden ska upphöra är enligt 13 § 2 LRV, som bestämmelsen måste förstås, att den dömda inte har behov av vare sig sluten eller öppen vård (se även a. prop. s. 165). Eftersom det får anses utrett att AA har haft ett behov av öppen rättspsykiatrisk vård har det saknats förutsättningar för att avsluta vården, trots att den bedrevs i former som strider mot gällande regler. Överklagandet ska därför avslås.

Sten Heckscher

Susanne Billum

Nils Dexe

Anna-Karin Lundin

Skiljaktig mening, se protokoll

Annika Brickman

Ingela Hofvander

Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd. I

Föredraget 2010-10-21